

ΑΠΟΨΗ

Αντεγκληματική πολιτική «εν βρασμό»;

Του ΛΕΩΝΙΔΑ Γ. ΚΟΤΣΑΛΗ*

Πριν από μερικές εβδομάδες, στο ΦΕΚ Α 52/2022/11 Μαρτίου εισήχθη βιαστικά μια σημαντική αλλαγή, ατυχής νομοτεχνικά, στο άρθρο 187 του Ποινικού Κώδικα περί εγκληματικής οργάνωσης. Βάσει αυτής, στη φυλακή θα οδηγούνται απευθείας μετά την καταδίκη τους, ανεξαρτήτως ποινής, οι δράστες ακόμα και πλημμελμάτων (κλοπές, πρόκληση ζημιών σε περιουσίες), όταν τα αδικήματα έχουν διαπραχθεί από συμμορία. Η ποινή δεν θα μπορεί να ανασταλεί ή να μετατραπεί με κανέναν τρόπο, ενώ τυχόν ασκηθείσα έφεση δεν θα έχει αναστέλλουσα ισχύ. Επιχειρείται έτσι να σταλεί ένα σαφές μήνυμα κατά της εγκληματικότητας στις γειτονιές. Ομως, πρώτον, θα οδηγήσει νομοτελειακά σε περαιτέρω συμφόρηση των φυλακών (εν μέσω πανδημίας) και, δεύτερον, με ποια κριτήρια υλοποιείται, τελικά, η ποινική μεταρρύθμιση; Πώς σχεδιάζεται η αντεγκληματική πολιτική;

Αιφνιδιαστικές προσθήκες και αλλαγές, όπως η προαναφερθείσα, δεν αποτελούν έκπληξη για τους παροικούντες την Ιερουσαλήμ των νομικών ζητημάτων. Ο ισχύων Ποινικός Κώδικας τέθηκε σε ισχύ την 1.7.2019. Αντικατέστησε το κλασικό νομοθέτημα του 1951, που ίσχυε για περίπου εβδομήντα χρόνια, με στοχευμένες μεταρρυθμιστικές επεμβάσεις, που έγιναν κατόπιν προσεκτικής προετοιμασίας και στάθμισης, πάντοτε όμως με τη σκέψη του σεβασμού των κατευθυντηρίων γραμμών αυτού του θεμελιώδους νομοθετήματος και με προσήλω-

ση στη διατήρηση της αυστηρής, δωρικής μορφής του όλου έργου, κατεχοχόν στις διατάξεις των άρθρων 1-49. Ο νέος Ποινικός Κώδικας, αποτέλεσμα δεκαπενταετούς νομοπαρασκευαστικής εργασίας, ψηφίσθηκε με συνοπτικές διαδικασίες στο τέλος της άνοιξης του 2019, την 6.6.2019, με την ισχυρή μάλιστα πλειοψηφία της τότε κυβερνητικής παράταξης και με απύσους τη μείζονα και την ελάσσονα αντιπολίτευση.

Σημειωτέον ότι το ψηφισθέν σχέδιο νόμου είχε υποστεί την

Ποινές με μέτρο, με σεβασμό στην αναλογικότητα και μόνο εκεί που είναι απολύτως αναγκαίες, με πραγματική έκτιση αυτών και ταχεία απονομή δικαιοσύνης.

πρώτη επέμβαση με το νομοθετικό διάταγμα περί τα τέλη Ιουνίου. Αμέσως μετά την ανάληψη της κυβερνητικής ευθύνης από τη νέα πλειοψηφία (εκλογές Ιουλίου 2019), άρχισε η διαδικασία των μερικών, αποσπασματικών επεμβάσεων στον ισχύοντα πλέον Ποινικό Κώδικα, αλλά και στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Έγιναν τον Νοέμβριο του 2019 και τον Νοέμβριο του 2021. Μάλιστα, η τροποποίηση του Νοεμβρίου του 2021 συμπληρώθηκε με νέα τροποποίηση του Δεκεμβρίου του 2021. Έτσι, σήμερα είμαστε όλοι, δηλαδή ο νομικός κόσμος της χώρας, στην «ευχάριστη» θέση να εργαζόμαστε με τρεις ποινικούς

κώδικες, στους οποίους προστίθεται κατά περίπτωση ο προϊσχύσας του 1951.

Οι επεμβάσεις στην τριετία 2019-2022 οφείλονταν, σύμφωνα με περιοδικές ανακοινώσεις του αρμοδίου υπουργείου ή των επισήμων εκπροσώπων της κυβέρνησης, σε ελλείψεις, πλημμέλειες, επιβαλλόμενες βελτιώσεις (ουσιαστικές ή νομοτεχνικές) του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα. Για την επίτευξη αυτού του πολύπτυχου στόχου προκρίθηκε η λύση της αποσπασματικής επέμβασης, που σε κάποιες περιπτώσεις ήταν ομολογουμένως προς τη σωστή κατεύθυνση (λ.χ. επαναφορά του αξιολογίου της απρόσφορης απόπειρας, της οποίας η πρόσκαιρη κατάργηση αποδίδεται σε δογματική σύγχυση των συντακτών του σχεδίου). Βασικές σκέψεις που διέπαιναν αυτό το εγχείρημα ήταν: η αυστηροποίηση των ποινών, η διεύρυνση ορισμένων διατάξεων ή η συμπλήρωση άλλων –υφιστάμενων– διατάξεων. Και αυτό «εν βρασμό», δηλαδή υπό την επίβρεια και την (κατανοητή) αγανάκτηση της κοινής γνώμης με αφορμή την τέλεση εγκλημάτων ειδικθούς μορφής.

Ερωτάται κανείς: Είναι δυνατόν να ασκηθεί ορθολογική και αποτελεσματική αντεγκληματική πολιτική κάτω από τέτοιες συνθήκες, όταν μάλιστα η αρμόδια Δ/νση Αντεγκληματικής Πολιτικής έχει μεταφερθεί από το υπουργείο Δικαιοσύνης στο υπουργείο Προστασίας του Πολίτη;

Θεωρώ ότι ο επιβεβλημένος στόχος της προώθησης και υλοποίησης αντεγκληματικής πολιτικής δύσκολα θα έχει έτσι θετικά, απτά αποτελέσματα. Η προηγη-

θείσα, συνοπτικά και με αδρότητα, απεικόνιση των μεταρρυθμιστικών επεμβάσεων εντός βραχέος σχετικά χρονικού διαστήματος και μάλιστα με αποσπασματικό χαρακτήρα και υπό την επίβρεια συναισθηματικών εντάσεων, προκαλεί δογματική σύγχυση και αντιφατικότητα, ανασφάλεια δικαίου, μείωση της εμπιστοσύνης του πολίτη στη Δικαιοσύνη, με τελικό αποτέλεσμα την τρώση του κράτους δικαίου. Και φυσικά, «το κοινό περί δικαίου αίσθημα» δεν συνιστά κριτήριο για την επιβολή ή μη μιας ποινής.

Οι τρεις φάσεις του ποινικού φαινομένου –απειλή, επιβολή (κατάγνωση) και έκτιση της ποινής– έχουν ξεχωριστή σημασία στην επιτυχή άσκηση αντεγκληματικής πολιτικής. Ιδιαίτερη σημασία και επίδραση στην πραγμάτωση αυτού του στόχου έχει η έκτιση της ποινής. Εκεί ακριβώς βρίσκεται η το κομβικό σημείο: ποινές με μέτρο, με σεβασμό στην αναλογικότητα και μόνο εκεί που είναι απολύτως αναγκαίες (χωρίς άσκοπη και άλογη χρήση των λεγομένων ευεργετικών διατάξεων), με πραγματική έκτιση αυτών οπωσδήποτε υπό ανθρώπινες συνθήκες. Και αυτό σημαίνει περαιτέρω ουσιαστική βελτίωση των υποδομών, περιορισμό στο αναγκαίο μέτρο των προσωρινά κρατούμενων (όχι προ-ποινή), σταδιακή (ελεγχόμενη) επάνοδο των φυλακισμένων στην κοινωνική πραγματικότητα. Και τέλος: ταχεία απονομή της ποινικής δικαιοσύνης.

* Ο κ. Λεωνίδας Γ. Κοτσάλης είναι καθηγητής Ποινικού Δικαίου στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.